

Kulttuurienvälisyydestä kohtaamiseen

Johdanto uuteen kulttuurienväliseen viestintään ja kasvatukseen on teos, joka tarjoaa työkaluja kulttuurienvälisyyden edistämiseen. Tavoitteena on ymmärtää jokaisen kohtaamisen ainutlaatuisuus.

Fred Dervin ja Laura Keihäs ovat tarttuneet uudessa kirjassaan hankalaan mutta tärkeään aiheeseen pyrkiessään hahmottelemaan ajantasaista näkemystä kulttuurienvälisestä viestinnästä ja kasvatuksesta. Kirja on tervetullut lisä keskusteluun kulttuurien vaikutuksesta yksilöiden ja yhteisöjen arkipäivän toimintaan. Kirjoittajilla on runsaasti omakohtaista kokemusta erilaisissa ympäristöissä elämisestä, ja kokemuksista ammentaminen keventää ja konkretisoi tarkoituksenmukaisesti kirjan teoreettisia näkökulmia.

Tutkimus esiin

Kuten Dervin ja Keihäs toteavat, on mahdoton rajata ja käydä läpi ”kaikkea aiheesta tehtyä tutkimusta ja kirjallisuutta” (s. 29–30). Suomalaisen lukijan kannalta onkin tervetullut ratkaisu, että kirjassa suuren painoarvon saa meillä vähemmän tunnettu ranskankielinen tutkimus aiheesta. Silti ihmetyttää, että esimerkiksi Pauli Kaikkosen, Rauni Räsäsen ja Marja-Tytti Talibin tutkimukset eivät näy kirjassa lainkaan lukuun ottamatta mainintaa kirjan johdannossa.

Kirja on tiivis ja varsin helposti omaksuttava, ja siinä esiteltävät tutkimukset tarjoavat monipuolisen kattauksen erilaisista lähestymistavoista ilmiöön. Kirjassa esitellään, miten kulttuurienvälisyyden ilmentymistä on tutkittu esimerkiksi ranskan kielien oppikirjoissa, yritysmaailmassa, kaunokirjallisuudessa tai kiinalaisten vaihto-opiskelijoiden toiminnassa ja heihin suhtautumisessa.

Erityisen mielenkiintoinen työkalu kulttuurienvälisyyden analyysiin on Fred Dervinin (sosiologi Zygmunt

Baumanin ajatusten pohjalta) kehitämä kolmijako kiinteään, notkeaan ja kaksikasvoiseen kulttuurienvälisyyteen. Tämä jako perustuu erilaisiin tapoihin suhtautua kulttuuriin muuttumattomana, jatkuvasti muuttavana tai niiden välimuotona, jossa ikään kuin tiedostetaan monimuotoisuus mutta jossa kulttuurisessa puheessa esiintyy ristiriitaisuutta (esimerkiksi stereotyyppiä).

Annetut esimerkit ovat perusteltuja ja konkretisoivat mainiosti kirjoittajien teoreettista näkemystä, joskin näkökulmia olisi voinut vahvistaa viittaamalla useampiin tutkimuksiin, joissa ilmiöitä on tarkasteltu vastaavalla tavalla. Esimerkiksi oppikirjojen kulttuurikuvaa ovat Suomessa tutkineet muun muassa Kalle Karjala ruotsin ja Minna Maijala saksan oppikirjoissa.

Ajatukset hereille

Kirja on suositeltavaa luettavaa jokaiselle opettajalle, sillä se antaa selkeitä työkaluja tietoisuuden lisäämiseen ja taitojen kehittämiseen. Tätä olisi kirjassa saanut olla runsaamminkin. Dervin ja Keihäs korostavat, että heidän tarkoituksenaan on ”herättää ajatuksia ja kysymyksiä pikemmin kuin antaa valmiita vastauksia” (s. 23). Tässä he onnistuvat mielestäni oivalisesti. Ainakin minut kirja sai käymään dialogia omien käsitysteni kanssa – toisinaan kirjan ajatuksia myötäillen, toisinaan vastalauseita herättäen.

Kirja parasta antia on taitojen käytännönläheinen esitleminen. Jokaisen opettajan olisi hyvä miettiä omia kulttuurienvälisiä taitojaan: Millainen kyky minulla on vaikkapa

ymmärtää jokaisen yksilön monitahoisuutta? Miten voin kiinnittää huomiota erilaisiin diskursseihin, jotta pystyn lieventämään tai välttämään esimerkiksi rasistista tai eksotisoivaa puhetta? Miten hallitsen omia tunteitani ja puheitani? Ja ennen kaikkea: miten opetan näitä taitoja oppilailleeni?

Jäin kaipaamaan kirjoittajilta rohkeutta hylätä kulttuurienvälisyyden käsite kokonaan, sillä se vesittyvä väistämättömästi siksi, että siihen kiinteästi liittyvät ilmiöt (esimerkiksi kulttuuri ja identiteetti) ovat käsitteenmäärittelyn tavoittamattomissa. Dervin itse on jo muutama vuosi sitten todennut paradoksaalisesti tämän uuden kulttuurienvälisyyden olevan ”kulttuurienvälisyyttä ilman kulttuuria” (s. 120).

Kirjoittajien oman määritelmän mukaan kulttuurienvälisyys on ”toisen kohtaamista ja kommunikaatiota” (s. 26), ja kirjan viimeisessä luvussa he nostavat esiin käsitteet kohtaamisen pedagogiikka ja moninaisuuskasvatus, joissa oikeastaan tiivistyy kirjan sanoma. Tavoitteena on pyrkiä ymmärtämään jokaisessa yksilössä olevaa moninaisuutta, kohtaamaan lähimmäinen lähimmäisenä ulkonäköön, kieleen, uskontoon tai muuhun katsomatta. Minä olen sellainen kuin olen sen mukaan, missä, milloin ja kenen kanssa olen. Minua ei olisi ilman muita, ja siksi minä tarvitsen muita. Juuri siksi myös jokainen kohtaaminen on ainutlaatuinen.

OLLI-PEKKA SALO,

Jyväskylän normaalikoulu

Fred Dervin ja Laura Keihäs 2013. *Johdanto uuteen kulttuurienväliseen viestintään ja kasvatukseen*. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 63.

